

НАСТАВНО- НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду нас је на својој XVIII редовној седници, одржаној дана 11.04.2024. године, изабрало у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације **Музејски театар као модел комуникације са публиком и његова улога у интерпретацији наслеђа**, коју је предао докторанд Драган Киурски. Пошто смо прегледали и анализирали добијену дисертацију, подносимо Већу следећи извештај.

Основни подаци о кандидату и дисертацији

Драган Киурски (1978, Кикинда) дипломирао је на Педагошком факултету у Сомбору 2002. године са темом „Уметност средњовековне Србије у предмету познавања друштва“. Мастер тезу на тему „Модели едукације на примеру Народног музеја Кикинда“ одбранио је под менторством проф. др Милице Божић Маројевић 2018. године на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета у Београду где је 2020. започео и докторске студије. Од 2011. године запослен је у Народном музеју Кикинда на радном месту музејског педагога где обавља следеће послове: креирање и реализација едукативних програма; сарадња са школама, вртићима, туристичким агенцијама; комуникација са јавношћу путем друштвених мрежа и медија; промоција музеја на стручним скуповима и конференцијама; истраживање посетилаца; координација волонтерског клуба. Аутор је музејског театра са младима „Ко је била Меланија Мела Гајчић?“; координатор је програма „Базар музеја и идеја“; координатор је (за Србију) међународног пројекта „Музеји/галерије и школе/вртићи“; иницијатор је и координатор бијеналне конференције о музејској едукацији; излагач је на великом броју конференција у региону. Иницијатор је и председник Секције

музејских педагога при Музејском друштву Србије од 2015, координатор је поткомитета СЕСА при удружењу ICOM Srbija од 2021, члан је Уредништва часописа ICOM Srbija од 2023. Кооуредник је двоброја часописа ICOM Srbija у 2023. години на тему музејске едукације и музејског театра.

Испунивши све претходне обавезе предвиђене програмом докторских студија, кандидат је крајем 2021. године успешно одбранио предлог теме докторске дисертације **Музејски театар као модел комуникације са публиком и његова улога у интерпретацији наслеђа**. Веће научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду, на седници одржаној 30.11.2021. године, прихватило је тему и одредило проф. др Милицу Божић Маројевић за менторку.

Почетком 2024. године, кандидат је предао коначни рукопис докторске дисертације **Музејски театар као модел комуникације са публиком и његова улога у интерпретацији наслеђа**. Рукопис је укупног обима 205 страна рачунарски уређеног текста у складу са *Општим правилима за писање и обликовање докторске дисертације* Универзитета у Београду. Поред расправног текста, дисертација садржи и 31 илустрацију, списак литературе, прилоге, табеле, биографију аутора, као и обавезне прилоге предвиђене *Општим правилима* Изјаву о ауторству, Изјаву о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада, те Изјаву о коришћењу.

Предмет и циљ дисертације

Кандидат предмет истраживања проналази у испитивању улоге, потенцијала и значаја музејског театра као интерпретативног модела у комуникацији с публиком. Музејски театар се дефинише као употреба позоришних техника и као средство за посредовање знања и разумевања у контексту музејског окружења. Полазиште рада дефинисно је на следећи начин: музеализација употребом театарских форми, те враћање музеалија у примарни контекст (на начин како су се употребљавали пре доласка у музеј) омогућава публици мултисензорно искуство и реалистично разумевање баштине. С тим у вези, намера истраживања које је кандидат спровео била је да се испита да ли се драматизацијом тема везаних за наслеђе, у средини која подсећа на примарну односно археолошку (како је дефинише Иво Маројевић), из које предмет потиче, стварају подстицајни услови за целокупнији доживљај и пластичнија интерпретација одређене теме из чега проистиче свеобухватније разумевање наслеђа. Не треба заборавити да је овај ретро-трансфер немогућ и да увек говоримо о

симулакруму, тачније покушају ревитализације примарног контекста око музеалије у музејском окружењу.

Основни циљ истраживања кандидат је препознао као испитивање домета и значаја коришћења театарских форми у интерпретацији наслеђа. Улога театра нарочито је значајна у свеобухватним (мултисензорним) интерпретацијама тема из изабране прошлости из којих се могу извући поуке за садашњост и будућа времена. Томе у прилог иде и став Густава Хајнекеа (Gustav Heinecke) „Сећање на прошло није само добар, леп обичај, већ је и неопходност за садашњост да би могла да га процени, те се будућност може обликовати само ако се у обзир узму догађаји из прошлости”. Као специфичне циљеве истраживања кандидат је навео обликовање теоријског оквира о музејском театру као недовољно истраженом феномену на музејској сцени Србије и дефинисање односа музејског театра и публике (привлачење, едукација, укључивање у процес интерпретације односно партиципативни модел, развој идентитета). Циљ проистиче и из потребе да се испитају узроци недовољног разумевања и коришћења овог интерпретативног модела на тлу Србије, као и да се испита музејска публика у Кикинди која у последњих десет година учествује у програмима овог типа.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Полазиште за постављање **хипотезе** срж проблема налази у чињеници да класично тумачење изложбе често поставља публику у улогу пасивног актера. Будући да не оставља пуно простора за њено креативно и емоционално ангажовање, изведбени карактер музејског театра доприноси реализацији комплексних идеја и концепата, омогућава посетиоцима да доживе баштину и прошлост, али и сам музеј, на нов и креативан начин, подстиче машту и развија њихове чулне перцепције на учинковитији начин него што би то чинили статични предмети, што га чини моћним комуникацијским алатом. У том смислу **основна хипотеза** рада је да презентационо оријентисано излагање музеалија и музејске грађе и традиционално конципирана изложба, са статично постављеним експонатима, не остварује активну комуникацију са посетиоцем (савременог доба), те га је потребно оснажити новим, укључујућим и сензорно ангажујућим моделима интерпретације. Процес музеализације у оквиру којег музејским предметима учитавамо „нови-стари живот“ и постављамо их у динамичан положај ствара основу за драматичну нарацију и интерактивну комуникацију са

музејском публиком. Друга хипотеза дефинисана је на следећи начин: музејски театар није само атрактиван (и егзотичан) модел музејске интерпретације већ и алат за квалитетну едукацију чији је циљ критички оријентисано друштво. Музејски театар утиче на критичкије сагледавање феномена прошлости и развој публике у смислу отворенијег и проактивнијег односа према савременим спорним друштвеним питањима.

Кратак опис садржаја дисертације

Кандидат је истраживање конципирао као спрегу теоријских ставова утемељених у корпусу знања из музеологије, историје уметности, музејске едукације, педагогије, као и практичних искустава рада у музеју, па је и структура докторске дисертације резултат оваквог приступа. Текст истраживања је компонован кроз девет поглавља.

Кандидат се у уводном поглављу бави музејском комуникацијом у ширем смислу. Уводни део појашњава 1) практични аспект (од Тилдена који је први развијао интерпретативне планове и моделе и теоретисао праксу кроз Националне паркове Сједињених Америчких држава) и 2) теоријски аспект (ослоњен на научне теорије Странског који је уобличио базичне музејске функције). Друго поглавље насловљено је Музејски театар као форма примењеног театра. Примењени театар подразумева широк круг позоришних пракси и креативних процеса који се односе према учесницима и публикама изван конвенционалног (*mainstream*) позоришта и бави се обичним људима, њиховим причама, локалним околностима и потребама. У овај опсег спадају следеће форме: форум театар, креативна драма, позориште успомена/сећања за припаднике треће доби, позориште заједнице, драмска терапија, *playback* театар и на крају музејски театар. Као феномен стар више од једног века, музејски театар је распрострањен у музејима, галеријама, историјским местима, споменицима, археолошким локалитетима, националним парковима, па чак и у зоо вртovima и воденим парковима. Према томе, и природе његове примене су различите. У трећем поглављу кандидат разматра генезу драмске интерпретације у музејима. Четврто поглавље је структурирано као објашњење форми и надоградње музејског театра. У односу на капацитет музеја, значај теме која се приказује или тип музеја, музејски театар може попримити неки од следећих облика: интерпретација у првом и трећем лицу (чак и другом ако се комуницира са публиком), играње улога (*roleplay*), причање прича

(*storytelling*), интерпретација уживо, историја уживо (*living history*), уметнички перформанс, монодрама, класична драмска представа (често називана и „театар четврти зид“), луткарске представе, позориште сенки, плесне и музичке тачке, партиципативни театар, поновно одигравање историјског догађаја (*reenactment*). Који су изазови аутора ових модела, на које препреке наилазе, како их види критика и на крају публика? Осим тога, који музеји имају ту привилегију да их практикују, да ли су то музеји који располажу већим буџетима, они који имају довољно материјала за њихово спровођење или пак они који су више сензибилисани за овај вид рада и желе да изађу из зоне комфора? Део рада посвећен овим моделима дао је и најзначајније примере у пракси. Последњих пар деценија, тенденција да музеји тумаче (велика) историјска питања окренула се ка интересовању едукативних одељења ка човековим когнитивним и афективним процесима, који знање претварају у проживљено искуство. У том погледу, драмске методе у области културе покушавају да посредују знање и разумевање у контексту музејског образовања, облика знања који се односи на теоријска поља науке, технологије, историје и уметности. Интензивирани музеализација током протеклих деценија све одлучније истиче систематичну улогу и употребу драме у образовној пракси, која посету музеју чини атрактивном и значајном у разумевању садржаја музејских изложби. Управо то и јесте тема петог одељка. Шеста целина испитује однос музејског театра и публике. С тим у вези, испитана је публика Народног музеја Кикинда која је имала прилику да конзумира садржаје интерпретиране у виду музејског театра у претходној деценији. Истраживање је усмерено у два правца: колико атрактивност драмских интерпретација утиче на осећај пријатности, учења и емоционалног везивања за музејске предмете и теме и која од три понуђена модела музејског театра оставља снажније когнитивне и емоционалне последице на публику: интерпретација у првом лицу, историја уживо или партиципативни театар. Седмо поглавље садржи податке о употреби музејског театра као форме у Србији, док осмо доноси резултате истраживања студије случаја - реализованих драмских програма у Народном музеју у Кикинди. У закључним разматрањима, резултати емпиријских истраживања и историографског метода, теоријске премисе, као и резултати анкета дају одговоре на питања у вези са театром као интерпретативним алатом за разумевањем прошлости.

На крају, треба истаћи да вредан аспект садржаја дисертације јесу и прилози дати уз расправни текст, поред уобичајених спискова литературе и илустрација, што

представља (само по себи) нарочит допринос организацији и систематизацији знања о теми која је обрађивана у истраживању.

Остварени резултати и научни допринос

Докторска дисертација **Музејски театар као модел комуникације са публиком и његова улога у интерпретацији наслеђа** Драгана Киурског значајно проширује домен истраживачког поља музеологије и херитологије, као и историје уметности као свеобухватног поља разумевања визуелне културе. До сада на нашем поднебљу спорадично и несистематично истраживан феномен музејског театра се препознаје као део савремених тенденција комуникације баштине, чиме се отвара значајан истраживачки оквир за студије *будућих модела тумачења*. Такође, кроз анализу формалних одлика појма музејског театра, доприноси се научној полемици о дефиницији, али и улози овог интерпретативног модела у савременим музејима. У том смислу, кандидат проширује музеолошко-херитолошко разумевање појма комуникације, као и савремене интерпретације. Захваљујући нарочитости теме, али и темељном и систематичном истраживању извора, те пажљивом одабиру и анализи студија случајева, рад ће бити значајан извор и будућим истраживачима, и то не само онима у ужој научно-академској, већ и онима који припадају широј друштвеној заједници.

Објављени и саопштени резултати који чине део докторске дисертације

Теоријско-методолошке резултате истраживања кандидат је представио у два оригинална научна рада, вреднована у категорији M23: Museum Theatre as an Educational Tool: Examples in Serbian Museums, *Journal of Elementary Education*, 2022, 15(Spec.Iss), 77-91; као и Музеј као окружење за учење и допуна школском учењу – примери образовних програма Народног музеја Кикинда, *Настава и васпитање*, 2023, 72(2), 277-291. Поред тога, кандидат је резултате истраживања презентовао и на *Шестој годишњој конференцији музеологије и херитологије* (Универзитет у Београду – Филозофски факултет, 6-7. децембар 2023). Излагање П као музејски театар: примењив / перформативан / поучан / партиципативан, Зборник 80 година музеологије на Филозофском факултету, ће у целости бити објављено током 2024. године.

Закључак

Докторска дисертација **Музејски театар као модел комуникације са публиком и његова улога у интерпретацији наслеђа**, кандидата Драгана Киурског оригинално је и самостално научно дело, реализовано у потпуности према одобреној пријави. Садржај дисертације уређен је тако да његова структура одговара постављеним циљевима, следу у доказивању хипотеза и међусобном проверавању теоријских и практичних (на изабраним студијама случајева) исхода истраживања. Постигнути резултати доприносе проширењу истраживачког поља музеологије и херитологије, као и историје уметности, развијајући традиционалне и препознатљиве теоријске премисе, те утврђивању улоге и важности музејског театра као интерпретативног алата у разумевању прошлости. Као посебну вредност докторске тезе истичемо чињеницу да овако свеобухватно истраживања на ову тему на нашем поднебљу досад није изведено.

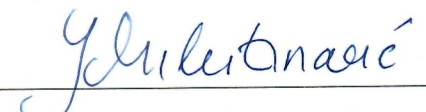
На основу свега претходно наведеног, закључујемо да су стекли услови за јавну одбрану докторске дисертације под називом **Музејски театар као модел комуникације са публиком и његова улога у интерпретацији наслеђа**, кандидата Драгана Киурског.

У Београду,
22.04.2024.

Чланови комисије:

др Лидија Радуловић, ванредни професор,
Универзитет у Београду – Филозофски факултет

др Никола Крстовић, ванредни професор,
Универзитет у Београду – Филозофски факултет

др Јована Милутиновић, редовни професор,
Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет